

Prof. zw. dr hab. Bogusław Skowronek
Katedra Lingwistyki Kulturowej i Komunikacji Społecznej
Instytut Filologii Polskiej
Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie

RECENZJA

dorobku naukowego, organizacyjnego i dydaktycznego oraz monografii

Podręczniki do muzyki i plastyki dla uczniów szkół podstawowych.

Analiza lingwistyczno-statystyczna

w związku z postępowaniem habilitacyjnym

dr Anny Łobos

Sylwetka Habilitantki

Pani dr Anna Łobos od 2013 roku jest zatrudniona na stanowisku starszego wykładowcy w Zakładzie Edukacji Muzycznej i Arteterapii Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W uniwersytecie tym pracuje od 1999 roku. Tytuł magistra filologii polskiej uzyskała na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w 1996 r. na podstawie pracy *Neologizmy w czasopiśmie dla dzieci na przykładzie „Ciuchci”*. W tym samym czasie ukończyła Ona studium Pedagogiczne w tymże Uniwersytecie. W latach 1996 – 2000 była słuchaczką dziennych studiów doktoranckich w Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego. Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa został nadany Annie Łobos uchwałą Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego w roku 2001. Doktorat nosił tytuł *Język czasopism i programów telewizyjnych dla dzieci*. Promotorem była dr hab. Maria Teresa Michalewska. Prócz tego Habilitantka jest magistrem pedagogiki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Warszawie, dzięki rozprawie magisterskiej *Bajki terapeutyczne z perspektywy nauczyciela i studenta*, obronionej w 2014 r.

Działalność naukowa Habilitantki

Habilitantka jest autorką **3** monografii (*Język czasopism i programów telewizyjnych dla dzieci*, Katowice 2003; *Bajka, baśń, bajka terapeutyczne jako źródło inspiracji*

pedagogicznych i literackich, Gliwice 2014; *Podręczniki do muzyki i plastyki dla uczniów szkół podstawowych. Analiza lingwistyczno-statystyczna*, Katowice 2018), **1** podręcznika akademickiego *Problemy kultury żywego słowa na materiale „Śpiewnika dla dzieci” Marii Konopnickiej i Zygmunta Noskowskiego*, Bielsko-Biała 2009 oraz **47** publikacji naukowych w czasopismach i monografiach wieloautorskich. Prócz tego współredagowała **3** prace zbiorowe (*Patriotyczne przesłanie w sztuce i edukacji*, Bielsko-Biała 2007; *Folklor – edukacja, sztuka, terapia*, Bielsko-Biała 2009; *W harmonii z naturą. Elementy ekologii w pedagogice i sztuce*, Kraków 2011). Liczbowo jest to więc dorobek w pełni wystarczający. Pamiętać jednak trzeba, że o całościowej ocenie publikacji decyduje nie ich liczba, ale prezentowana wartość naukowa.

Ważnym aspektem działalności akademickiej - istotnym w staraniach o stopień doktora habilitowanego - jest uczestniczenie w pracach zespołów badawczych, realizujących projekty grantowe. Dr Anna Łobos brała udział w realizacji **3** projektów unijnych (*Portal wspomagający naukę czytania i pisanie oraz diagnozę pedagogiczną; Encyklopedia logopedii, narzędzie do edukacji, diagnozy i terapii dla środowisk naukowych, rodziców, placówek edukacyjnych i terapeutycznych*), w tym we współpracy międzynarodowej z Uniwersytetem Konstantina Filozofa w Nitrze (*Motywacja kształcenia językowego studentów przygotowujących się do pracy z dziećmi*). Była Ona również wykonawcą zespołowego projektu Ministerstwa Edukacji Narodowej, współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny, *Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu*. W Słowacji dr Anna Łobos dwukrotnie odbyła staże zagraniczne na Uniwersytecie w Bańskiej Bystrzycy, również prowadziła tam zajęcia. Prace w grantach i współpracę międzynarodową oceniam pozytywnie.

Na uznanie zasługuje też aktywność konferencyjna Habilitantki. Wygłosiła Ona referaty (lub prowadziła warsztaty) podczas **59** konferencji, zarówno międzynarodowych, jak i krajowych. Choć trzeba zaznaczyć, iż większość z nich ograniczała się do rodzimego środowiska Habilitantki i kilku, tych samych, ośrodków zagranicznych (głównie ze Słowacji i Ukrainy). Dr Łobos była **18** razy członkinią komitetów organizacyjnych tych konferencji (lub prowadziła obrady w sekcji).

Przejdę obecnie do omówienia dokonań naukowych dr Anny Łobos. Oceniam jedynie 13 publikacji dostarczonych mi w zestawie: 11 artykułów, podręcznika *Problemy kultury żywego słowa na materiale „Śpiewnika dla dzieci” Marii Konopnickiej i Zygmunta Noskowskiego* (Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku-Białej, 2009, ss. 111) oraz osiągnięcia naukowego, jakim jest monografia *Podręczniki do muzyki i plastyki dla uczniów*

szkół podstawowych. *Analiza lingwistyczno-statystyczna* (Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2018, ss. 230). Główne pola badawcze Habilitantki obejmują zagadnienia zarówno językoznawcze, jak i pedagogiczne, w tym problematykę edukacji regionalnej oraz artystycznej i terapeutycznej.

Nie ukrywam, że ocena artykułów naukowych dr Anny Łobos nastęrcza duży problem. Stąd nie może być ona jednoznacznie pozytywna. Przede wszystkim zwraca uwagę spora powtarzalność tematyczna i metodologiczna. Autorka ciągle porusza się w obrębie kilku tekstów, które analizuje oraz wyłącznie w obrębie kilku znanych sobie metod badawczych. *Śpiewnik dla dzieci* Marii Konopnickiej i Zygmunta Noskowskiego jest więc tematem nie tylko podręcznika akademickiego (*Problemy kultury żywego słowa na materiale „Śpiewnika dla dzieci” Marii Konopnickiej i Zygmunta Noskowskiego*), ale i 3 artykułów z przesłanego zestawu (*Walory poznawcze, wychowawcze i terapeutyczne „Śpiewnika dla dzieci” Marii Konopnickiej – ich przydatność w pracy logopedycznej; Kształtowanie stosunku dziecka do świata natury – leksyka utworów ze „Śpiewnika dla dzieci” Marii Konopnickiej w ujęciu statystycznym; Słowo i muzyka w „Śpiewniku dla dzieci” – wpajanie postaw i przekazywanie dziedzictwa narodowego najmłodszym u schyłku XIX stulecia*). Mamy zatem 4 publikacje praktycznie nie różniące się od siebie – jeśli idzie o wymowę i linię interpretacji tekstu oryginalnego. Badaczka tylko nieco inaczej ujmuje problem w danym artykule. Niestety, sytuacja ta powtarza się w odniesieniu do kolejnych prac. Prócz książki habilitacyjnej *Podręczniki do muzyki i plastyki dla uczniów szkół podstawowych. Analiza lingwistyczno-statystyczna* spotykamy 2 artykuły poświęcone badaniom podręczników do muzyki i plastyki, w których wykorzystano te same sposoby analizy statystycznej, co w monografii habilitacyjnej (*Czytelność tekstu w wybranych podręcznikach do nauczania muzyki w szkole podstawowej oraz Udział części mowy w wybranych podręcznikach do nauczania muzyki i plastyki w klasach IV-VI szkoły podstawowej*). Rozumiem, że artykuły te miały stanowić podbudowę merytoryczną i metodologiczną do monografii. Ale do grupy tej zaliczyć też trzeba tekst *Kształtowanie wrażliwości dziecka na przykładzie słownictwa w mediach masowych dla najmłodszych*. W nim również zasadniczą część wyводу stanowią bowiem analizy statystyczne (głównie udział części mowy). Tak więc to kolejne 4 publikacje, w których nie tylko stosowana metoda badawcza jest ta sama, ale również obiekt badań jest praktycznie ten sam. Gdy zaś mowa o edukacji regionalnej, to sytuacja ta znów się powtarza. 2 artykuły poświęcone są postaci Pawła Musioła (*Podręczniki polskie na Śląsku w „Piśmiennictwie polskim na Śląsku do początków XIX wieku” Pawła Musioła* oraz *Paweł Musioł – prekursor idei regionalizmu śląskiego i piewca gwary leszniańskiej* w *„Straconym*

pierścieniu”). W obszarze tym nieco inne zagadnienia podejmują ledwie 2 teksty (*Wprowadzanie elementów dialektologii w edukacji regionalnej dzieci wczesnoszkolnej* oraz *Folklor – edukacja, sztuka, terapia. Wprowadzenie do problematyki*). Okazuje się więc, że w całym przesłanym do recenzji dorobku publikacyjnym Habilitantki jedynym oryginalnym artykułem, odmiennym od wskazanych wyżej zestawów tematycznych i metodologii, jest praca *Znaczenie pojęć JEZYK i PAŃSTWO dla współczesnych studentów* – 1 tekst! Nie ukrywam, że (przyjmując nawet bardzo łagodne kryteria wartościowania) nie jest to imponujący dorobek naukowy dla osoby, która ubiega się o stopień doktora habilitowanego.

Jakie grupy tematyczne stanowią zatem przedmiot podoktorskich badań dr Anny Łobos? Po pierwsze, „*Śpiewnik dla dzieci*” *Marii Konopnickiej i Zygmunta Noskowskiego* oraz jego pedagogiczne wykorzystanie, po drugie, edukacja regionalna, powiązana z zagadnieniami dialektologicznymi i po trzecie, analizy lingwistyczno-statystyczne podręczników do muzyki i plastyki.

To nie koniec trudności w recenzowaniu rzeczzonego dorobku. Przejdę bowiem teraz do oceny merytorycznej omawianych publikacji (a raczej określonych wyżej pól, zestawów tematycznych). W tekstach, w którym obiektem badań jest „*Śpiewnik dla dzieci*” *Marii Konopnickiej i Zygmunta Noskowskiego* z pewnością dużym plusem jest przypomnienie tych utworów *Marii Konopnickiej* i wskazanie ich wartości w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Problem jednak polega na tym, że Habilitantka w sposób nader uproszczony, ahistoryczny i zdekontekstualizowany interpretuje owe wiersze *Konopnickiej*. Dr Anna Łobos nie widzi historycznego już dziś charakteru jej twórczości dla dzieci, jej zideologizowanej służebności – w okresie zaborów koniecznej, dziś jednak wymagającej zniuansowania w ocenie i uwzględnienia współczesnej wiedzy na temat literatury dla dzieci i młodzieży (na marginesie dodam, iż brakuje w omawianym dorobku jakichkolwiek odwołań do publikacji literaturoznawczych, np. *Tadeusza Budrewicza*, specjalisty od twórczości *Konopnickiej*).

Co gorsza, śląska Badaczka wpisuje „*Śpiewnik dla dzieci*” w publicystycznej proweniencji spór światopoglądowy. Ogromne wątpliwości budzi bowiem tendencyjne, wręcz instrumentalne wykorzystanie oryginalnych tekstów *Konopnickiej*. Cały obecny świat dla dr Anny Łobos jest oto areną starcia (o wymiarze wręcz gnostyckim) współczesnej, jakoby zepsutej, zdegenerowanej, amoralnej - bo głównie medialnej rzeczywistości (otaczają nas „bezwartościowe produkty kultury masowej”, „skupiają się przeważnie na negatywnych aspektach współczesnego życia”, „wartości duchowe spychane są na margines przez konsumpcyjny styl życia”, „kryzys wartości związany jest z patologią dotyczącą życia

rodzinnego, szkoły, a także instytucji”, w mediach spotyka się jedynie „słownictwo brutalnych, nasyconych seksem filmów dla dorosłych, słownictwo obcych naszym wzorcom kulturowym, bezsensownych, wzbudzających agresję, stanowiących jałową rozrywkę bajek”, „piękna muzyka i poruszające teksty zostały skazane na zapomnienie”, a „zapotrzebowanie na kulturę wysoką - kunsztowną i subtelną – jest większe niż w czasach zaborów” (!!) z dawnym, wyidealizowanym, bukolicznym czasem porządku, ładu i szczęśliwości, czasem „ojczystej kultury zakorzenionej w religii rzymsko-katolickiej”, których uosobieniem jest życie na wsi, a których literackim odwzorowaniem są właśnie dziecięce wierszyki Konopnickiej. Oczywiście wraz z ich językiem, który dla Habilitantki jawi się - „wzorem naszych przodków” - jako obowiązujący model pięknej, poprawnej, wręcz wzorcowej polszczyzny (wieś „jako miejsce szczęśliwego życia” i „radosnego zbierania plonów”, „miejsce cudownej prostoty życia, w którym człowiek może odnaleźć szczęście i bezpieczeństwo, dzięki przestrzeganiu na co dzień tradycyjnych wartości”). To tylko wybrane cytaty z prac Habilitantki. I przypomnę, że te ostatnie dotyczą polskiej wsi w XIX wieku. Czy aby na pewno, z punktu widzenia wiedzy historycznej, ale także świadectw literackich, było to miejsce tak „szczęśliwego życia”?

Dogmatyzm prezentowanego stanowiska budzi ogromne zastrzeżenia – przede wszystkim merytoryczne. Na poparcie wyrażonych ocen dr Anna Łobos nie przedstawia bowiem żadnych naukowych argumentów, opiera się wyłącznie na własnych ocenach, brakuje w tekstach jakichkolwiek odniesień do opracowań naukowych (literaturoznawczych, kulturoznawczych, medioznawczych). Nie ma odwołań do opracowań, które naukowo potwierdzałyby tak rzekomo niebezpieczne dla dzieci cechy współczesnych mediów i kultury popularnej (oprócz nągminnie cytowanej jednej jedynej książki J.Samborskiej *Dziecko w świecie konsumpcji. Pedagogiczny wymiar zjawiska* wydanej przez Akademię Techniczno-Humanistyczną w Bielsku-Białej). A przecież właśnie dzisiaj we współczesnej refleksji na temat literatury dla dzieci bardzo ważnymi zagadnieniami są problemy redefinicji historii, polityki post-pamięci i „ścierania się starego z nowym”. Widać to np. w serii książek pod red. Bożeny Olszewskiej z Opola *"Stare" i "nowe" w literaturze dla dzieci i młodzieży* oraz w pracy Michała Rusinka *Jaki znak twój?*, w której "przepisuje" on na nowo (i mądrze) wierszyk Bełzy, wers po wersie, modyfikując znaczenie dawnego przekazu. Czy publikacje te są znane Habilitantce?

Przywołane wcześniej cytaty ujawniają kolejny aspekt recenzowanego tu zestawu publikacji, który budzi mój zdecydowany sprzeciw (aspekt, wynikający zresztą z dychotomicznego obrazu świata, charakteryzującego teksty Habilitantki). Mówię tu o wyjątkowo egzaltowanym języku i manierycznym sposobie wartościowania zarówno

twórczości Konopnickiej, dawnego „dobrego” świata, jak i obecnej „złej” rzeczywistości. Dr Anna Łobos, co rusz wpadając w pułapkę egzaltacji, pisze m.in. o „utworach ponadczasowego arcydzieła, jakim jest wspomniany *Słownik* z 1890 roku”, „owocu genialnej myśli pedagogicznej”, o „najpiękniejszych utworach w ówczesnej poezji polskiej”, o „najzdolniejszych, najwybitniejszych i najgorliwszych artystach i pedagogach XIX wieku”, o „niedoścignionej, wzorcowej pod każdym względem liryce”, efekcie „ponadczasowej, genialnej myśli pedagogicznej”, o „pięknych tekstach poetyckich, subtelnych, naturalnych”, które „tworzą dzieło skończone i pełne”, o poetach Julianie Tuwimie czy Janie Brzechwie, ledwie „starających się dorównać geniuszowi poetki”. Co więcej, Habilitantka bezdyskusyjnie zakłada powszechne uwielbienie dla promowanej przez siebie twórczości, deklaratywnie oto twierdząc o dziecięcych wierszach Konopnickiej, iż „ponadczasowy zachwyty budzi jej *Śpiewnik dla dzieci*”, bo podnosi „świat przeżyć i wyobrażeń dziecięcych do wyżyn sztuki”. Nie wiem, czy Habilitantka zdaje sobie sprawę, ale właśnie perfekcyjnie, po gombrowiczowsku wręcz wzorcowo, „upupila” Marię Konopnicką i jej twórczość dla dzieci - instrumentalizując ją, upraszczając interpretacje oraz wpisując w słabo umotywowaną merytorycznie aksjologiczną dychotomię.

Przejdę teraz do oceny kolejnych publikacji dr Anny Łobos. Chociaż w postępowaniach awansowych podręczniki nie stanowią przedmiotu recenzji, to jednak w popularyzatorskiej pracy *Problemy kultury żywego słowa. Na materiale „Śpiewnika dla dzieci” Marii Konopnickiej i Zygmunta Noskowskiego* znalazło się - obok kolejnych negatywnych ocen kultury medialnej i zachwyty dla Konopnickiej - twierdzenie bardzo wątpliwe merytorycznie, jeśli chodzi o współczesną wiedzę językoznawczą. Dla Habilitantki dwa pierwsze, główne więc, kryteria poprawności językowej (pisze ona „poprawności środków językowych”) stanowią kryterium narodowe i kryterium historyczne. Bardzo to ryzykowna teza, jeśli chodzi o założenia dzisiejszej lingwistyki normatywnej. Pamiętać również trzeba, że taka preskryptywna koncepcja poprawności językowej jest właściwa dla potocznych poglądów na temat języka i u jej podstaw leżą przesłanki nie lingwistyczne, ale najczęściej ideologiczne, związane z odgórnie przyjętą wizją rozwoju języka. Zresztą takową, ahistoryczną wizję, Habilitantka konsekwentnie prezentuje.

Z artykułów poświęconych zagadnieniom regionalnym, najwyżej oceniam tekst *Wprowadzanie elementów dialektologii w edukacji regionalnej dzieci wczesnoszkolnych*. Spełnia on cechy publikacji naukowej, jest rzetelny materiałowo, oparty na precyzyjnie przeprowadzonych badaniach. Niestety, pozostałe wypowiedzi są zaledwie przyczynkowe, bo albo będące charakterystyką konkretnej postaci historycznej i sprawozdaniem z dokonań jej

życia (*Podręczniki polskie na Śląsku w „Piśmiennictwie polskim na Śląsku do początków XIX wieku” Pawła Musioła; Paweł Musioł – prekursor idei regionalizmu śląskiego i piewca gwary leszniańskiej w „Straconym pierścieniu”*), albo ledwie zapowiedzią naukowej refleksji, publicystyczną prezentacją tematu, bez rzetelnego zaplecza naukowego (*Folklor – edukacja, sztuka, terapia. Wprowadzenie do problematyki*).

Odrębnym tematycznie artykułem jest tekst *Znaczenie pojęć JEZYK i PAŃSTWO dla współczesnych studentów*. Z pewnością założenia badawcze były interesujące: jak wyglądają językowe konceptualizacje owych pojęć u współczesnej młodzieży. Kłopot jednak polega na tym, że Autorka nie przyjęła żadnych założeń metodologicznych. Według jakiego modelu definicji i definiowania będzie prowadziła badania? Jeśli to wypowiedzi respondentów, to zapewne chodziło o definicję kognitywną, definicję otwartą, ujawniającą zestaw faset (profil, domen), które z kolei całościowo ukazują językowe konceptualizacje pojęcia. Ale takiej metodologicznej podbudowy w artykule nie ma. Brakuje również kwestionariusza ankiety i tabelarycznego zestawu wszystkich profili wraz z ich procentowym udziałem. Nie wiemy też, jak badania były skonstruowane i czy przypadkiem uzyskane odpowiedzi nie były efektem odpowiednich pytań. Wnioski wysuwane przez Habilitantkę na podstawie zebranego materiału generalnie są poprawne, ale też dość powierzchowne i wielokroć formułowane zbyt jednoznacznie (czy wszystkie sądy mają odpowiednie uzasadnienie merytoryczne i liczbowe w postaci studenckich wypowiedzi?) oraz - oczywiście - wartościująco, np. „Definicje są stereotypowe, oparte na powtarzanych regularnie hasłach i sloganach wyborczych, co przypomina typowy język masowy”; „Uznanie dla ludzi sprawnie władających językiem jest prawdopodobnie reakcją na rozpowszechnienie niedbałej polszczyzny w mediach masowych”.

Ocena osiągnięcia naukowego, jaką jest monografia

Podręczniki do muzyki i plastyki dla uczniów szkół podstawowych.

Analiza lingwistyczno-statystyczna

Jako osiągnięcie naukowe dr Anna Łobos zgłosiła autorską monografię *Podręczniki do muzyki i plastyki dla uczniów szkół podstawowych. Analiza lingwistyczno-statystyczna* (Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2018, ss. 230). Praca ta stanowi swoiste podsumowanie dociekań Autorki, jest *summą* Jej wiedzy i wcześniejszych dokonań w zakresie badań lingwistyczno-statystycznych. Trzeba zaznaczyć, że jeśli chodzi o lingwistykę jest to preferowane przez Badaczkę podejście metodologiczne. Przykładem mogą tu być 3

teksty, znajdujące się w zestawie artykułów przesłanych do oceny (*Czytelność tekstu w wybranych podręcznikach do nauczania muzyki w szkole podstawowej; Udział części mowy w wybranych podręcznikach do nauczania muzyki i plastyki w klasach IV-VI szkoły podstawowej; Kształtowanie wrażliwości dziecka na przykładzie słownictwa w mediach masowych dla najmłodszych*).

Chcę jednoznacznie zaznaczyć, że na tle wcześniej omawianych publikacji, monografia habilitacyjna *Podręczniki do muzyki i plastyki dla uczniów szkół podstawowych. Analiza lingwistyczno-statystyczna* jest dziełem zdecydowanie najlepszym – w pełni realizującym założenia stawiane pracom naukowym. Posiada wyrazistą konstrukcję, precyzyjnie sformułowaną metodologię (mieszczącą się głównie w statystyce językoznawczej i stylistyce tekstu), oparta jest na rzetelnych analizach obszernego materiału językowego (tekstu informacyjnego i komponentu zadaniowego zawartych w 18 podręcznikach muzyki i plastyki dla klas IV – VI szkoły podstawowej) oraz oferuje dobrze umotywowane, wynikające z badań, wnioski. Oceniana tu książka może być traktowana jako dowód ogromnego postępu naukowego, jakiego dokonała Habilitantka. Chcę też podkreślić, iż przeprowadzanie empirycznie ukierunkowanych analiz wymaga zawsze znacznego nakładu pracy, co bardzo dobrze świadczy o pracowitości, skrupulatności i rzetelności Autorki. Doceniam te fakty.

Celem pracy habilitacyjnej dr Anny Łobos było uzyskanie odpowiedzi na pytanie badawcze na ile konstrukcja warstwy językowej tekstu podręcznikowego wspiera proces uczenia się. Śląska językoznawczyni słusznie założyła, że jakość języka podręczników ze względu na ich czytelność, a także udział poszczególnych części mowy w tekście można mierzyć, stosując narzędzia statystyczne. Pozwalają one ocenić potencjalną komunikatywność tekstu, wpływającą na stopień zrozumienia i opanowania przez ucznia materiału. Podręcznik napisany językiem niedostosowanym do możliwości poznawczych czytelnika osłabia jego motywację do czytania – może spowodować zniechęcenie lub rezygnację z lektury z powodu zbyt trudnego sposobu przekazu treści albo pobieżne, bezrefleksyjne odczytanie, gdy tekst jest zbyt prosty.

Monografia składa się z 6 rozdziałów: dobrze powiązanych ze sobą i układających się w logiczną całość. Rozdział 1. stanowi przekrojowe zebranie refleksji - zarówno lingwistycznych, jak i pedagogicznych – na temat podręczników szkolnych i ich badań oraz prezentację metody badawczej. Wywody są tu pogłębione, erudycyjne, widać dobrą znajomość literatury i przygotowanie metodologiczne śląskiej Badaczki. Rozdział 2. i rozdział 3. to zasadnicze (analityczne) części pracy. Mamy w nich precyzyjnie pokazane, w

jaki sposób za pomocą narzędzi językoznawstwa statystycznego, można efektywnie badać czytelność tekstu podręcznika oraz styl tekstu ujawniający się w statystyce poszczególnych części mowy. Analizy zawsze poparte są odpowiednio dobranymi przykładami i ilustrowane zestawieniami liczbowymi, połączonymi z wykresami i tabelami. Niewątpliwie ułatwia to lekturę. Obydwa te rozdziały kończą się też przekonującymi wnioskami. Rozdział 4. poświęcony jest omówieniu różnych sposobów wprowadzania terminologii oraz wiedzy faktograficznej. Dialogowość o funkcji retorycznej (personalizowanie relacji między autorem i czytelnikiem oraz zmniejszanie dystansu) jest z kolei tematem rozdziału 5. Tu szczególnie zwraca uwagę dobra analiza poszczególnych segmentów pytań i poleceń dydaktycznych. Ostatni 6. rozdział monografii stanowi przegląd badań studentów pedagogiki, dotyczących ich wiedzy z muzyki i plastyki, także umiejscowienia tej wiedzy w „Podstawie programowej”. Wnioski wyprowadzone z tej części są także interesujące: pokazują mierny stan wiedzy, nawet ogólnej, z muzyki i sztuki przyszłych nauczycieli.

Ostateczne konstatacje omawianej monografii są przekonujące. Obliczone indeksy czytelności tekstu, poparte statystyczną i jakościową analizą rozkładu długości zdania oraz liczby wyrazów trudnych w zdaniu, pozwalają na stwierdzenie, że nadal większość z 18 podręczników do muzyki i plastyki dla klas IV -VI szkoły podstawowej jest napisana w sposób nieprzystępny dla przeciętnego czytelnika w wieku szkolnym. Analiza statystyczna słownictwa (części mowy) prowadzi Habilitantkę do kolejnego wniosku, że badane podręczniki są podobne do siebie pod względem preferowania przez autorów wybranych części mowy. Równocześnie teksty w podręcznikach do muzyki i plastyki charakteryzują się bardzo wysokim udziałem słowoform rzeczownikowych i przymiotnikowych w porównaniu z czasownikami i przysłówkami. Niektóre podręczniki - poprzez podwyższony wskaźnik nominalności – są więc zbyt trudne dla uczniów (wiąże się to z obecnością rzeczowników abstrakcyjnych, w tym zapożyczeń, które utrudniają odbiór wypowiedzi). Autorka dochodzi też do wniosku, że w wielu podręcznikach sposób przekazywania wiedzy faktograficznej nie jest dostosowany do możliwości percepcyjnych uczniów klas IV – VI szkoły podstawowej.

Rozprawa habilitacyjna dr Anny Łobos jednoznacznie dowodzi, że najlepiej czuje się Ona w analizach materiałowych opartych na precyzyjnie określonych źródłach. Choć badania podręczników zaprezentowane w monografii może nie są zbyt oryginalne (takowe już były czynione) czy nowatorskie metodologicznie (lingwistyka statystyczna ma już swoją tradycję), to z pewnością stanowią dokonanie rzetelne, a jeśli chodzi o formalno-systemową analizę materiału językowego, zawsze też zgodne ze sztuką lingwistycznego opisu. Dr Anna Łobos jawi się zatem jako lingwistka i pedagożka, dla której żywiołem są przede wszystkim

analizy materiałowe, precyzyjnie zakreślony lingwistyczny materiał, jego uporządkowana i solidna charakterystyka z wyraźnie określoną (znaną sobie, przyswojoną i wcześniej praktykowaną) metodologią badawczą. Z tego też powodu, w recenzowanym dorobku – osiągnięciu naukowym oraz dostarczonych artykułach - brak ogólnych ujęć językoznawczych, prac teoretycznych, projektujących lub nowych propozycji metodologicznych.

Działalność dydaktyczna Habilitantki

Dr Anna Łobos posiada spore doświadczenie dydaktyczne, które jednak nie wykracza poza typowe zajęcia, właściwe dla nauczyciela akademickiego ze stopniem doktora. Obejmują one przede wszystkim prowadzenie wykładów i ćwiczeń z językoznawstwa i pedagogiki. Ogółem jest to 17 różnych wykładów i ponad 22 ćwiczenia. Habilitantka prowadziła także seminaria dyplomowe (licencjackie i magisterskie) na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych. Była również Opiekunką 6 roczników studentów oraz ciągłych studenckich praktyk pedagogicznych. Prace dydaktyczne Habilitantki, co warto zauważyć, każdorazowo były oceniane pozytywnie. Prócz tego wypromowała Ona 8 magistrów i 24 licencjatów. Generalnie ujmując, działalność dydaktyczna Habilitantki nie wyróżnia się niczym szczególnym, ale zdecydowanie mieści się w obrębie pozytywnej oceny.

Działalność organizacyjna, popularyzatorska i ekspercka Habilitantki

Jeśli chodzi o działalność organizacyjną na rzecz rodzimej wszechnicy, to dr Anna Łobos nie ma większych osiągnięć, oprócz obowiązkowej i typowej pracy dla wszystkich niesamodzielnymi pracowników naukowych, czyli: udziału w komisjach rekrutacyjnych, zespołach ds. jakości kształcenia, zespołach ds. krajowych ram kwalifikacji, czy też komisjach opracowujących programy zajęć. Z przedstawionych materiałów wynika, że nie pełniła Ona żadnej istotnej funkcji w uniwersytecie, w którym pracuje. Natomiast działalność popularyzatorska jest wyróżniająca i świadczy o sporej aktywności Habilitantki. Dr Łobos współpracowała z wieloma instytucjami samorządowymi, oświatowymi i akademickimi prowadząc wykłady, warsztaty, konkursy, projekty edukacyjne, muzyczne i naukowo-artystyczne. Jest Autorką 7 artykułów popularyzatorskich oraz recenzji 2 książek, 3 artykułów naukowych oraz 4 opracowań terapeutycznych (głównie logopedycznych). Konsultowała również merytorycznie pakiety materiałów do diagnozy i terapii nauki czytania i pisanie oraz

do oceny logopedycznej dzieci do 9. roku życia. Jeśli zaś chodzi o członkostwo w ogólnopolskich towarzystwach naukowych, dr Anna Łobos jest tylko członkinią Polskiego Towarzystwa Językoznawczego.

Na koniec tej części recenzji warto wspomnieć o nagrodach, które Habilitantka otrzymała. Jest to Srebrna Odznaka za zasługi dla Uniwersytetu Śląskiego oraz dwa razy Nagroda Zespołowa za działalność organizacyjną. W dostarczonym wykazie osiągnięć nie odnotowano znaczących nagród za działalność badawczą, poza uzyskaniem III miejsca wśród młodszych pracowników naukowych na Wydziale Pedagogiki i Psychologii za publikacje naukowe i projekty.

Konkluzja

Dokonanie całościowej oceny dorobku publikacyjnego (artykułów naukowych), osiągnięcia naukowego, jaką jest monografia *Podręczniki do muzyki i plastyki dla uczniów szkół podstawowych. Analiza lingwistyczno-statystyczna* oraz dorobku dydaktycznego i organizacyjnego dr Anny Łobos nie jest łatwym zadaniem. Jest to dorobek, który jak starałem się wykazać w swej recenzji, jest bardzo zróżnicowany pod względem swej jakości. Jeśli przyjmiemy, że oceny w postępowaniach awansowych lokują się na pewnej skali (habilitacje wybitne, przeciętne i słabe), to w tym przypadku - dokonując sumarycznej oceny - mamy do czynienia z habilitacją słabą. Decyduje o tym przede wszystkim miernej wartości naukowej dorobek publikacyjny (mówię tu o wszystkich 11 artykułach przesłanych do oceny, z 47 wykazanych w autoreferacie), ale ostatecznie „mierny” w pięciostopniowej skali ocen spełnia cechy oceny pozytywnej. Elementami, które zadecydowały jednak o ocenie pozytywnej całego dorobku w postępowaniu habilitacyjnym jest monografia zgłoszona jako osiągnięcie naukowe w myśl Ustawy o stopniach i tytule naukowym, aktywność grantowa oraz poprawne, choć niewyróżniające się, osiągnięcia na polu dydaktyki i działalności organizacyjnej. Jak pisałem wyżej rozprawa *Podręczniki do muzyki i plastyki dla uczniów szkół podstawowych. Analiza lingwistyczno-statystyczna* stanowi książkę o dużej wartości naukowej - książkę istotną dla polskiego językoznawstwa.

Dlatego uwzględniając wszystkie aspekty mej opinii, dorobek naukowy oraz osiągnięcia naukowe wskazane przez Kandydatkę oceniam **pozytywnie**. Stwierdzam, iż odpowiadają one wymogom w rozumieniu art. 16, ust. 2 *Ustawy z dn. 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych...* i stanowią wkład w rozwój dyscypliny, jaką jest językoznawstwo.

Rozprawa habilitacyjna dowodzi, iż dr Anna Łobos wykazuje się **istotną aktywnością naukową**.

Moja ostateczna opinia jest więc pozytywna w sprawie nadania Pani dr Annie Łobos stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie językoznawstwo. Wniosek ten przedkładam Komisji Habilitacyjnej, a za Jej pośrednictwem kieruję do dalszego procedowania.

Bogusław Skowronek

Kraków, 16 stycznia 2020 roku